

5. Zarubinska I.B. Formuvannia sotsialnoi kompetentnosti studentiv vyshchych navchalnykh zakladiv (teoretyko-metodychnyi aspekt): monohrafiia / I.B. Zarubinska. – K.: KNEU, 2010. – 348 s.
6. Kahan M.S. Systemno-synerhetycheskyi podkhod k postroeniyu sovremennoi pedahohycheskoi teoryi / M.S. Kahan // Synerhetycheskaia paradyhma. Synerhetyka obrazovanyia. – M.: Tradytysia-prohress, 2007. – S. 222-272.
7. Liepikhova L.A. Sotsialno-psykholohichna kompetentnist yak peredumova uspishnoi samorealizatsii osobystosti / L.A. Liepikhova // Naukovi studii iz sotsialnoi ta politychnoi psykholohii: zb. st. – K.: Milenium, 2002. – Vyp. 6 (9). – S. 57-71.
8. Osvitni tekhnolohii : Navch. metod posib. / O. M. Piekhota, A. Z. Kiktenko, O. M. Liubarska ta in. ; za red. O. M. Piekhoty. – K. : ASK., 2004. – 256 s.
9. Savchenko S. V. Naukovo-tekhichni zasady sotsializatsii studentskoi molodi v pozanavchalnii diialnosti v umovakh rehionalnoho osvithnoho prostoru : dys. ... d-ra ped. nauk : 13.00.05 / Savchenko Serhii Viktorovych. – Luhansk, 2004. – 455 s.
10. Sus B. A. Diialnisnyi pidkhid yak efektyvnyi sposib zabezpechennia diievosti znan / B. A. Sus, M. I. Shut // Zbirnyk naukovykh prats. – 2007. – # 4. – (Pedahohichni nauky) – Berdiansk, 2007. – S. 5-7.
11. Kholkovska I.L. Sotsialna kompetentnist yak umova uspishnoi samorealizatsii osobystosti / I.L. Kholkovska // Naukovi zapysky Vinnytskoho derzhavnogo pedahohichnoho universytetu imeni M. Kotsiubynskoho. Seria: «Pedahohika i psykholohiia». Vypusk 47. – Vinnytsia, 2016. – S. 63-67.

УДК 378.4

DOI 10.31652/2415-7872-2019-59-87-92

АКТУАЛЬНІСТЬ ЗАСТОСУВАННЯ КОМПЕТЕНТНІСНОГО ПІДХОДУ В ПРОФЕСІЙНІЙ ОСВІТІ

Н. Р. Опушко

orcid.org/0000-0002-3013-2675

Н. І. Костенко

orcid.org/0000-0002-6810-9104

Інтеграційні процеси України зумовлюють реформування системи професійної освіти, що полягає в переорієнтації мети освіти, підходів, принципів, методів, технологій навчання. Зміни у структурі системи професійної освіти, передбачає підготовку конкурентоспроможного та висококваліфікованого фахівця, який має володіти усіма професійними та особистісними компетенціями, що забезпечить йому перспективу на сучасному ринку праці. У статті висвітлено питання компетентнісного підходу в професійній освіті, проаналізовано сутність поняття «компетентнісного підходу», визначено його сутність та структуру; схарактеризовано ключові поняття дослідження «компетенції» та «компетентність»; здійснено історико-ретроспективний аналіз поняття «компетентнісний підхід», визначено особливості досліджуваного поняття. Авторами дано порівняльну характеристику властивостей різних педагогічних підходів, що широко використовуються у сучасній педагогічній науці. Авторським колективом встановлено, що компетентнісний підхід, будучи орієнтованим, перш за все, на нове бачення мети та оцінки результатів професійної освіти, висуває свої вимоги і до інших складових освітнього процесу – змісту, педагогічних технологій, засобів контролю та оцінки.

Ключові слова: компетентнісний підхід, компетенції, компетентність, професійна освіта.

THE ACTUALITY OF THE APPLICATION OF A COMPETENCE APPROACH IN VOCATIONAL EDUCATION

N. Opushko, N. Kostenko

The integration processes in Ukraine cause the reform of the vocational education system, which consists in reorientation of the purpose of education, approaches, principles, methods, technologies of teaching. The changes in the structure of the system of vocational education involves the training of a competitive and highly qualified specialist who must possess all the professional and personal competences that will provide him with a perspective in the modern labor market. The issue of the training specialists at the present stage is no longer solely at the national level. This problem lies at the interstate, national and regional levels, because modern youth must be competitive, mobile, multifunctional in their professional activities. That is why the question of developing and expanding of the competency approach in secondary and higher education for the formation of different kinds of competences in young people will become their key to professional demand and career development. The article covers the issues of competence approach in vocational education, analyzes the essence of the concept of "competence approach", defines its essence and structure; characterized the key concepts of the study of "competence" and "competence"; a historical and retrospective analysis of the concept of "competence approach" is made, the features of the studied concept are determined. The authors give a comparative description of the properties of different

pedagogical approaches, which are widely used in modern pedagogical science. The team of authors found out that the competent approach, being oriented primarily to a new vision of the purpose and evaluation of the results of vocational education, put its demands on other components of the educational process – content, pedagogical technologies, means of control and evaluation.

Keywords: *competence approach, competences, competence, vocational education.*

Прагнення України інтегруватись до світового та європейського співтовариства зумовлюють необхідність кардинальних змін у системі професійної освіти з метою підвищення якості підготовки фахівців, які б повністю відповідали сучасним запитам ринку праці. Питання підготовки фахівців на сучасному етапі вже не лежить лише на національному рівні. Ця проблема лежить у площині міждержавного, національного та регіонального рівнів, адже сучасна молодь має бути конкурентоспроможною, мобільною, бути мультифункціональною у своїй професійній діяльності. Саме тому постає питання розвитку та поширення компетентнісного підходу в системі середньої та вищої освіти задля формування у молоді різного роду компетенцій, що стануть їхньою запорукою професійної затребуваності та кар'єрного зростання.

З початку ХХІ ст. ученими активно досліджується питання підготовки майбутнього фахівця на засадах саме компетентнісного підходу як найбільш ефективного для освітнього процесу, адже, на думку дослідників, саме цей підхід має здатність підготувати фахівця, який відповідає запитам ринкової економіки. Проблема структури й особливостей професійних компетенцій у галузі освіти досліджували О. Ануфрієва, В. Байденко, Н. Бібік, А. Волкова, О. Волошина, М. Головань, О. Демчук, І. Єфіменко, А. Маркова, Т. Петухова, І. Родигіна, М. Степко, А. Хуторський та ін.

Професійна підготовка фахівців була предметом наукових розвідок І. Бежа, Л. Ващенко, І. Зязюна, Л. Паращенко, С. Трубочева; концептуальні засади реалізації компетентнісного підходу висвітлено у працях Н. Нагорної, М. Нагач, А. Усачової; психолінгвістичні та методичні проблеми формування професійної компетентності досліджувала Л. Артюшкіна; тлумаченню понять «компетенція» та «компетентність» присвячені праці С. Гончаренка, Дж. Равена, В. Введенського. Аналіз сутності зазначеного феномена та характеристики його складових знаходимо у дослідженнях вітчизняних науковців – О. Локшиної, О. Пометун, В. Свистун, В. Ягупова; вміння вчитися як ключова компетентність, що характерна для загальної середньої освіти, розкрита О. Савченко; сучасні тенденції розвитку змісту освіти у зарубіжних країнах аналізувалися О. Овчарук, Я. Кодлюк, К. Корсаком. Екологічну компетентність як складову професійної досліджували Г. Бордовський, Л. Лук'янова, Н. Олійник, Н. Пустовіт, С. Старовойт, С. Шлюндт та ін. Серед зарубіжних учених теорія компетентнісного підходу в освіті перебувала в полі наукових інтересів Р. Бадера, Е. Зеєра, В. Ландшеєра, Д. Мертенса, Б. Оскарсона, М. Чошанова, А. Шелтена, І. Зимньої, Дж. Равена. Не всі питання, однак, вирішені.

Мета статті полягає у висвітленні сутності компетентнісного підходу та можливостей його використання у підготовці висококваліфікованих фахівців.

У вітчизняній науковій літературі найбільшого поширення набуло визначення запропоноване С. Гончаренко, який визначив компетентність як сукупність знань і вмінь, необхідних для ефективної професійної діяльності: вміння аналізувати, передбачати наслідки професійної діяльності, використовувати інформацію. На думку І. Бежа, трактування поняття компетентність дуже широке, а компетентний в широкому розумінні – це знаючий, обізнаний в певній галузі; у вузькому розумінні – той, хто має право авторитетного судження як спеціаліст високого рівня в певному колі питань [2, С.53].

У сучасній вітчизняній педагогіці відомо чимало різних підходів, що лежать в основі підготовки фахівців. Серед них є як вже відомі та найбільш затребувані. Це такі: знанневоцентристський, системний, діяльнісний, комплексний, особистісно орієнтований та особистісно діяльнісний; а також нові, що увійшли в науковий обіг відносно недавно – ситуаційний, контекстний, поліпарадигмальний, інформаційний, ергономічний та ін. До останньої групи як раз і відносимо компетентнісний підхід.

Перша група підходів має повноцінно розроблені (хоч і ступінь розробленості у них різна) методології. Повноцінно обґрунтоване теоретичне підґрунтя мають системний, діяльнісний та комплексний підходи. Їх зміст розкрито з позиції філософії, психології, педагогіки та має широке представлення в науково-педагогічній літературі. Меншою мірою вмотивовані особистісно орієнтований та особистісно діяльнісний підходи, що, хоч і одержали останнім часом широке розповсюдження серед теоретиків та практиків освіти, однак, поки що не мають чіткого пояснення. Причина цього доволі проста – відсутність визначення головного питання, що таке «особистість» та недостатня кількість фундаментальних знань про особистість у сучасній науці. Однак, незважаючи на недостатнє наукове обґрунтування, друга група підходів має широке використання серед сучасних науковців.

Ідея компетентнісного підходу в педагогіці сягає ще початку 80-х років минулого століття. Її основою стала публікація В. де Ландшеєра в журналі «Перспективи. Питання освіти». У ній спершу мова йшла не

про підхід, а про компетентності, професійні компетентності, професійні компетенції особистості як цілі та результат освіти. При цьому компетентність розумілась як «поглиблене знання предмета або провідне уміння». З часом сутність та обсяг цього поняття розширювались. Останнім часом (з кінця минулого століття) в науковому середовищі почали говорити про компетентнісний підхід в освіті (Н.Нагорна, М. Нагач, А. Усачова та ін.).

Визначення суті компетентнісного підходу вимагає пояснення того, що розуміється під «підходом» взагалі. У науково-педагогічній літературі поняття «підхід» використовується як сукупність ідей, принципів, методів, що лежать в основі вирішення проблеми. Підхід досить часто прирівнюють до методу (наприклад, говорячи про системний підхід або системний метод і т.д.). На нашу думку, підхід – це більш широке поняття, ніж метод. Підхід – це ідеологія та методологія вирішення проблеми, що розкриває основну ідею, соціально-економічні, філософські, психологічні та педагогічні передумови, головні цілі, принципи, етапи, механізми досягнення мети. А метод, у свою чергу, – більш вузьке поняття, що включає в себе знання про те, як діяти в тій чи іншій ситуації, для вирішення тієї чи іншої проблеми.

Зважаючи на наведене вище розуміння підходу, визначимо цілі та зміст компетентнісного підходу. Розкриємо спершу передумови його застосування. Компетентнісно-орієнтована професійна освіта – це об'єктивне явище в освіті, що виникло під впливом соціально-економічних, політико-освітніх і педагогічних умов. Передусім, це відповідь професійної освіти на зміни в соціально-економічному житті, на процеси, що з'явилися разом з появою та розвитком ринкової економіки. На сучасному етапі ринок праці висуває молодому фахівцеві цілу низку нових вимог, що недостатньо враховані або зовсім не враховані в програмах підготовки спеціалістів. Ці нові вимоги, як виявилось, не пов'язані з якоюсь конкретною дисципліною, вони носять надпредметний характер та відрізняються своєю універсальністю. Їх формування вимагає не стільки нового змісту (предметного), скільки новітніх педагогічних технологій. Подібні вимоги одні науковці називають навичками, інші – надпрофесійними, базовими кваліфікаціями, треті – ключовими компетенціями [4].

Зміст ключових компетенцій, котрий пропонують різні автори відрізняється, іноді досить кардинально. Так, О.Новіков до основних кваліфікаційних відносить: володіння «наскрізними» вміннями – робота з комп'ютером; користування базами та банками даних; знання та розуміння екології, економіки та бізнесу; фінансові знання; комерційна майстерність; уміння трансферу технологій (перенесення технологій з одних галузей в інші); навички маркетингу та збуту; правові знання; знання патентно-ліцензійної галузі; вміння захисту інтелектуальної власності; вміння презентації технологій та продукції; знання іноземних мов; санітарно-медичні знання; знання принципів «забезпечення безпеки життєдіяльності», принципів існування в умовах конкуренції та можливого безробіття; психологічна готовність до зміни професії та сфери діяльності тощо.

В.Байденко та В.Оскарссон використовують поняття «базові навички» як особистісні та міжособистісні якості, здібності, навички та знання, що виражені в різних формах та багаточисельних робочих ситуаціях і соціальному житті. Для особистості в умовах розвиненої ринкової економіки пряме співвідношення між рівнями. До переліку базових навиків у відповідності з визначенням автори включають: комунікативні навичок і здібності; творчість; здатність до креативного мислення; пристосування; здатність працювати в команді та самотійно; самооцінка й самопізнання [1].

Як бачимо, можна відзначити, що виокремлюються, щонайменше два підходи до розуміння ключових компетенцій. Одні (В.Байденко, В.Оскарссон, А.Шелтон, Е.Зеєр) ключові компетенції розглядають як особистісні якості, що важливі для здійснення діяльності у великій групі багатопрофільних професій. Інші (О.Новіков) висловлюються про них як «наскрізних» знаннях та вміннях, що необхідні в будь якій професійній діяльності, під час виконання різних видів робіт. Іншими словами, перші роблять акцент на особистісних властивостях, а інші – на знаннях та вміннях, що володіють властивістю широкого перенесення. За всього різноманіття набору компетенцій важливо, щоб вони відповідали двом провідним критеріям: узагальнення (що забезпечить можливість перенесення компетенцій на різні галузі та види діяльності) і функціональність, що відображає момент включення в ту чи іншу діяльність.

Компетентнісний підхід має передумови, в тому числі і педагогічні, як на практиці, так і в теорії. Якщо говорити про практику професійної освіти, то педагоги вже давно звернули увагу на явні розбіжності між якістю підготовки випускника, що здійснює заклад вищої освіти, і вимогами, що висувають до фахівців підприємства та роботодавці. Ця невідповідність мала місце і в доринкових відносинах, та проявлялась у вислові, що часто зустрічали випускники професійних навчальних закладів, які прийшли за розподілом на певне підприємство: «далі забудь про все, чому тебе навчали в інституті і слухай мене!». В умовах ринку це протиріччя постало значно гостріше, адже зникла система розподілу на роботу випускників професійних навчальних закладів, з'явилися недержавні підприємства, керівники яких почали висувати доволі жорсткі вимоги не лише до рівня освіти, а й до особистісних, ділових, моральних якостей фахівців, які приймаються на роботу.

Науково-педагогічні працівники відчують та спостерігають, що одержаний студентами систематизований набір знань та вмінь не відповідає змісту професійної діяльності за багатьма аспектами. Високі бали на іспитах не гарантують підготовку конкурентоздатного фахівця. Найбільш популярними причинами у відмові в наданні робочого місця молодому фахівцеві були невміння енергійно адаптуватись до швидкозмінних умов роботи, недостатньо розвинені комунікативні здібності, надмірна замкненість, тобто переважали особистісні якості, що були недостатньо розвинені.

В.Ландшеєр у вже згадуваній статті «Концепція «мінімальної компетентності» наводив слова Спейді, який писав: знання, вміння і поняття – важливі компоненти успіху в усіх життєвих ролях, але вони його не забезпечують. Успіх залежить також від установок, цінностей, почуттів, сподівань, мотивації, самостійності, співробітництва, старанності та інтуїції людей. Лі Якокка, значний у світі менеджер, підкреслює, що успіх у фінансовому відношенні лише на 15% обумовлюється знаннями своєї професії, а на 85% – умінням спілкуватися з колегами, схилити людей до своєї точки зору, рекламувати себе та свої ідеї тощо [6].

Сучасні філософи також акцентують увагу на тому, що відбувається зрушення на ціннісну орієнтацію. В.Давидович з цього приводу зазначає наступне: «Так, знання необхідні. Без надійних знань життя неможливе. Але варто обмовитись, що не всім, не про все і не завжди варто знати. Однак, окрім знань абсолютно необхідні цінності, що структурують та ієрархізують наші знання та цілі. Без цінностей ранжування знань призводять до трагічних наслідків. Вся історія – тому підтвердження» [3, с.5].

У наведених вище роздумах і прикладах наголошується на наявності прогалин у підготовці фахівців, котрі полягають у тому, що, формуючи систему предметних знань і вмінь, заклади освіти приділяють недостатньо уваги розвитку багатьох особистісних та соціальних компетенцій, що власне і визначають конкурентоспроможність випускника.

У педагогічній теорії неодноразово були спроби щодо появи компетентнісного підходу. Уже давно відомі концепції змісту освіти (І.Лернера, В.Краєвського, В.Ледньова), в яких акцентується увага на засвоєнні соціального досвіду, що включає разом із знаннями, вміннями та навичками і досвід емоційно-ціннісного відношення творчої діяльності. Відома концепція проблемного навчання (М.Махмутов, І.Лернер та ін.), що орієнтована на розвиток мисленнєвих здібностей, уміння вирішувати проблеми, тобто знаходити вихід із проблемної ситуації. Відомі концепції виховуючого навчання, передбачають формування особистості в процесі засвоєння предметних знань. Можна навести приклади концепцій та теорій в педагогіці, що засновані на необхідності формування у студентів поруч із знаннями та вміннями таких якостей як самостійність, комунікативність, прагнення та готовність до саморозвитку, доброчесність, відповідальність, творчі здібності та ін. Однак, закладені в цих концепціях ідеї і способи їх реалізації не увійшли в масову практику тому що, на нашу думку, вони не були реально затребувані з боку держави, суспільства та промисловості.

В якості мети реалізації компетентнісного підходу в професійній освіті виступає формування компетентного фахівця. Компетенції в сучасній педагогіці професійної освіти необхідно розглядати як новий, зумовлений ринковими відносинами, тип цілепокладання в освітніх системах. У чому ж його новизна, чим відрізняється цей тип цілепокладання від традиційного, академічного підходу формування мети?

Головна відмінність полягає в тому, що «компетентнісна модель звільняється від дидакта (об'єкта) праці, проте не ігнорує його, тим самим ставлячи на чолі міждисциплінарні, інтегровані вимоги до результату освітнього процесу» [11, с.52-53]. Компетентнісний підхід означає, що мета освіти прив'язується до ситуацій, котрі застосовуються в реальному світі праці. Тому концепції охоплюють здатність до готовності пізнання і відношення (стилі поведінки), котрі необхідні для виконання певного виду діяльності. Традиційно в цих випадках розрізняють предметну, методичну та соціальну компетентність.

Б.Ельконін стверджує, що «компетентність – міра включення людини у діяльність». С.Шишов розглядає категорію компетенції «як загальну здатність, засновану на знаннях, цінностях, схильностях, що дають можливість встановити зв'язок між знаннями та ситуацією, віднайти процедуру (знання та дію), що найбільш вдала для вирішення проблеми. Що стосується професійної компетентності, то аналіз показав наявність тут різних точок зору. Згідно з першою точки зору «професійна компетентність – це інтегративне поняття, яке складається з трьох складових – мобільність знань, варіативність метода та критичність мислення.

Інша точка зору полягає в тому, що розглядається професійна компетентність як система з трьох компонентів: соціальної компетентності (здатність до групової діяльності і співробітництва з іншими працівниками, готовність до прийняття відповідальності за результат своєї праці, володіння прийомами професійного навчання); спеціальна компетентність (готовність до самостійного виконання конкретних видів діяльності, вміння розв'язувати типові професійні завдання, вміння оцінювати результати своєї праці, здатність самостійно набувати нові знання та вміння за фахом); індивідуальна компетентність (готовність

до постійного підвищення кваліфікації та реалізації себе в професійній діяльності, здатність до професійної рефлексії, подолання професійних криз та деформацій). Третя точка зору полягає у визначенні професійної компетентності як сукупності двох компонентів: професійно-технологічної підготовки, що означає володіння технологіями і компонентами, що мають надпрофесійний характер та необхідні кожному фахівцеві – так звані, ключові компетенції.

Досить часто компетентність розглядають як синонім якості підготовки. Розглянемо їх співвідношення. На наш погляд, співвідношення між якістю підготовки фахівця та компетентністю фахівця таке саме, як між загальним та індивідуальним. Якість підготовки фахівця – поняття багатогранне та багатокомпонентне. Воно містить в собі сукупність якостей тих об'єктів і процесів, що мають відношення до підготовки фахівця. Це багаторівневе явище. Можна говорити про якість на національному, регіональному, інституційному, особистісному рівнях. Можна говорити про якість результату в якості процесу, якості проекту (або моделі підготовки), котрі ведуть до результату і т.д.

Що стосується компетентності, то це поняття пов'язане з результативною стороною освітнього процесу. Ми стверджуємо: компетентний фахівець – компетентний педагог або керівник, або: соціальна компетентності особистості фахівця і т.д. Але не кажуть: «компетентний процес навчання», «компетентнісний зміст», «компетентна мета», «компетентні умови» тощо.

У суттєвому, змістовому плані поняття «якість підготовки фахівця» більш ширше за своїм обсягом, ніж поняття «компетентність фахівця». З іншого боку, якість і компетентність можуть знаходитись у відношенні «засіб, умова – мета». Якісні цілі, зміст, форми, методи і засоби, умови підготовки є необхідною гарантією формування компетентнісного фахівця. Поняття «компетентність», якщо говорити про структуру підготовки фахівця (включає мету, зміст, засоби, результат), вживається переважно до мети і результату, а якість – до всіх інших компонентів структури. Компетентність – характеристика якості мети.

Важливе питання – про місце компетентнісного підходу, чи заміняє він традиційний, академічний (знансвоцентричний) підхід до освіти і оцінки його результатів. На нашу думку (і вона узгоджується з наведеними вище визначеннями професійної компетентності), компетентнісний підхід не заперечує академічного, а поглиблює, розширює і доповнює його. Компетентнісний підхід найбільше відповідає умовам ринкового господарства, адже він пропонує орієнтацію на формування з професійними закладами освіти (що для академічного підходу є головним та практично єдиним), потрактовує як володіння професійними технологіями, ще й розвиток у студентів таких універсальних здібностей і готовностей (ключових компетенцій), котрі затребувані на сучасному ринку праці.

Отже, компетентнісний підхід, будучи орієнтованим, перш за все, на нове бачення мети та оцінки результатів професійної освіти, висуває свої вимоги і до інших складових освітнього процесу – змісту, педагогічних технологій, засобів контролю та оцінки. Головне тут – це проектування та реалізація таких технологій навчання, котрі б створювали ситуації включення студентів у різні види діяльності (спілкування, вирішення проблем, дискусії, диспути, виконання проектів).

Література

1. Байденко В.И. Базовые навыки (ключевые компетенции) как интегрирующий фактор образовательного процесса / В.И.Байденко, Б. Оскарссон // Профессиональное образование и формирование личности специалиста. – Москва, 2002. – С.22-46.
2. Гуцан Л.А. Компетентнісний підхід у сучасній освіті / Л.А. Гуцан. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://lib.iitta.gov.ua/2349/1/Gutsan_50025.pdf
3. Давидович В. Судьба философии на рубеже тысячелетий / В. Давидович // Вестник высшей школы. – 2003. – №3. – С.4-15.
4. Зеер Э. Психология профессий / Зеер Э. – Екатеринбург, 1997. – 342 с.
5. Компетентнісний підхід у сучасній освіті: світовий досвід та українські перспективи: Бібліотека з освітньої політики: колективна монографія / [Н.М.Бібік, Л.С.Вашченко, О.І.Локшина [та ін.]; за заг. ред. О.В.Овчарук. – К.: «К.І.С.», 2004. – 112 с.
6. Ландшеер В. Концепция «минимальной компетентности» / В. Ландшеер // Перспективы. Вопросы образования. – 1998. – №1. – С. 24-30.
7. Наперов В.Я. Разговаривая с Ли Якоккой / В. Я. Наперов // Специалист. – 2000. – №4. – С.32.
8. Професійна освіта: словник: навч. посіб. / уклад С.У.Гончаренко [та ін.]; за ред. Н.Г.Ничкало. – К., 2000. – 380 с.
9. Рудніцька К.В. Сутність понять «компетентнісний підхід», «компетентність», «компетенція», «професійна компетентність» у світлі сучасної освітньої парадигми / К.В. Рудніцька // Науковий вісник Ужгородського університету. Серія: «Педагогіка. Соціальна робота». – 2016. – випуск 1 (38). – С. 241-243.
10. Усачева А.Н. Ответственность как личностная компетенция студента вуза / А.Н.Усачева // Гражданское общество и правовое государство: материалы Научно-практической конференции (20-21 февраля 2013 г.). – Светлый Яр : Феникс, 2013. – С.123-130
11. Чошанов М.А. Гибкая психология проблемно-модульного обучения / М. А. Чошанов. – Москва, Народное образование, 1997. – 152 с.

References

1. Bajdenko V.I. Bazovye navyki (klyuchevye kompetencii) kak integriruyushij faktor obrazovatel'nogo processa / V.I.Bajdenko, B. Oskarsson // Professionalnoe obrazovanie i formirovanie lichnosti specialista. – Moskva, 2002. – S.22-46.
2. Hutsan L.A. Kompetentnisnyi pidkhid u suchasni osviti / L.A. Hutsan. [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu: http://lib.iitta.gov.ua/2349/1/Gutsan_50025.pdf
3. Davidovich V. Sudba filosofii na rubezhe tysyacheletij / V. Davidovich // Vestnik vysshej shkoly. – 2003. – №3. – S.4-15.
4. Zeer E. Psihologiya professij / Zeer E. – Ekaterenburg, 1997. – 342 s.
5. Kompetentnisnyi pidkhid u suchasni osviti: svitovyi dosvid ta ukrainski perspektivy: Biblioteka z osvitoi polityky: kolektyvna monohrafiia / [N.M.Bibik, L.S.Vashchenko, O.I.Lokshyna [ta in.]; za zah. red. O.V.Ovcharuk. – K.: «K.I.S.», 2004. – 112 s.
6. Landsheer V. Koncepciya «minimalnoj kompetentnosti» / V. Landsheer // Perspektivy. Voprosy obrazovaniya. – 1998. – №1. – S. 24-30.
7. Naperov V.Ya. Razgovarivaya s Li Yakokkoj / V. Ya. Naperov // Specialist. – 2000. – №4. – S.32.
8. Profesiina osvita: slovnyk: navch. posib. / uklad S.U.Honcharenko [ta in.]; za red. N.H.Nychkalo. – K., 2000. – 380 s.
9. Rudnitska K.V. Sutnist poniat «kompetentnisnyi pidkhid», «kompetentnist», «kompetentsiia», «profesiina kompetentnist» u svitli suchasnoi osvitoi paradyhmy / K.V. Rudnitska // Naukovyi visnyk Uzhhorodskoho universytetu. Seriya: «Pedahohika. Sotsialna robota». – 2016. – vypusk 1 (38). – S. 241-243.
10. Usacheva A.N. Otvetstvennost kak lichnostnaya kompetenciya studenta vuza / A.N.Usacheva // Grazhdanskoe obshestvo i pravovoe gosudarstvo: materialy Nauchno-prakticheskoy konferencii (20-21 fevralya 2013 g.). – Svetlyj Yar : Feniks, 2013. – S.123-130
11. Choshanov M.A. Gibkaya psihologiya problemno-modulnogo obucheniya / M. A. Choshanov. – Moskva, Narodnoe obrazovanie, 1997. – 152 s.

УДК 378.147:811.161.2+82

DOI 10.31652/2415-7872-2019-59-92-98

МЕТОДОЛОГІЧНІ ПІДХОДИ ТА ПРИНЦИПИ ФОРМУВАННЯ ЕСТЕТИЧНОЇ КУЛЬТУРИ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ І ЛІТЕРАТУРИ В ПРОЦЕСІ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ

В. А. Папушина

У статті акцентовано на доцільності впровадження в навчально-виховний процес загальнонаукових та конкретно-наукових підходів, що дозволяють спрямувати навчально-виховний процес майбутніх учителів української мови і літератури на пошуки вирішення професійних завдань, оптимізацію індивідуальних і групових форм взаємодії, поєднання зовнішнього контролю із самоконтролем і самооцінкою, на співпрацю з естетичним середовищем ЗВО, у якому студент може реалізуватись, самоутвердитись, самовизначитись як інтелектуально та естетично довершена особистість. Підкреслено, що зазначені підходи виступають сукупністю універсальних об'єднуювальних чинників, за допомогою яких можна розширити та збагатити світогляд, інтелект та сформувати естетичну культуру майбутніх учителів української мови і літератури.

Ключові слова: естетична культура, системний, гносеологічний, аксіологічний, особистісний, культурологічний, герменевтичний, кроскультурний, середовищний підходи, принципи науковості, доступності навчання, систематичності, наочності та інформатизації.

METHODOLOGICAL APPROACHES AND PRINCIPLES OF AESTHETIC CULTURE FORMATION OF FUTURE UKRAINIAN LANGUAGE AND LITERATURE TEACHERS IN THE PROCESS OF PROFESSIONAL TRAINING

V. Papushina

Renovation the educational and training activities of students in higher education establishment in the process of vocational training opens a wide field for finding the best ways to solve the pedagogical problem – the formation of aesthetic culture of future teachers of Ukrainian language and literature. Modern Ukrainian researches emphasize the need to search the optimal ways in organization of educational process, among them are developing a theoretical model of personally-oriented education, a systematic, cultural approach. The given problem is solved through the search for optimal ways of organizing educational process and the practical usage of methodological approaches and principles, contributing to the formation of aesthetic culture of future teachers of Ukrainian language and literature. The article focuses on the expediency of using in the educational process of general scientific (systemic, epistemological, axiological, personal) and specifically scientific (cultural, hermeneutic, cross-cultural, environmental) approaches that allow to direct training and educational